

Rozšíření památkové interiérové instalace na Grabštejně

Květa KRÍŽOVÁ

1

Dne 6. srpna 2005 byla na zámku Grabštejn¹ slavnostně zpřístupněna další část památkové interiérové instalace. Ve velkém, takzvaném Rytířském sále jsme soustředili obrazová díla z bývalé rodové clam-gallasovské sbírky – soubor olejomalb s tematikou krajiny. Jde převážně o barokní práce z období 17.–18. století výjimečné hodnoty. Za nejceněnější z nich považujeme dvě protějškové krajinomalby s námětem Výjezd na lov a Návrat z lovu. Plátna vznikla pravděpodobně během poslední třetiny 17. století v ateliéru evropského malíře poučeného nizozemskou malbou. Jsou svým výtvarným pojetím blízká tvorbě Heinricha Schönfelda, 1609–1682(3).²

Z dílny italského mistra první poloviny 18. století pak pochází další dvojice rozměrných olejomalb – Pohled na přístav se zámořskými korábí a Krajina s figurální stafáží. V sále našly uplatnění také jiné obrazy s tematikou moře a lodí – maríny, které vznikly převážně během 18. století v Nizozemí.

Soubor krajinomalb tvořil jádro někdejší rodové sbírky, uchovávané kdysi na zámcích v Liberci, Frýdlantě, Lemberku i Grabštejně a v pražském i vídeňském paláci. Jednalo se o obrazy, které do své sbírky získal nejvyšší maršálek Království českého, předseda Společnosti vlasteneckých přátel umění a sám amatérský malíř – hrabě Kristián Kryštof Clam-Gallas (1771–1838). Z jeho souboru pochází rovněž dílo nejslavnějšího barokního vlámského malíře Petera Paula Rubense (1577–1640) Vyhánění z ráje, vystavené dnes v Národní galerii v Praze.

Za vydatné finanční podpory Ministerstva kultury České republiky a z prostředků Programu restaurování movitých kulturních památek byla zachráněna tři unikátní grabštejnská rokoková panó, restaurovaná akademickými malířkami Radanou a Dagmarou Hamsíkovými.³ V minulosti zřejmě dekorovala interiéry jedné z někdejších clam-gallasovských rezidencí. Snad se

Autorem fotografické dokumentace je Jaromír Novotný.

Obr. 1. Grabštejn (okres Liberec), zámek, Velký zámecký sál se souborem krajinomalb.

1 Postupná stavební konsolidace a restaurátorská obnova hradu probíhá ve spolupráci s NPÚ – ÚOP v Ústí nad Labem na základě ucelené koncepce dle projektu GIRSA AT (realizace stavebních prací interiéru firma Ing. Josefa Kabáče z Doks, svítidla firma Houska a Douda).

2 Po konfiskaci objektu se oba obrazy dostaly do depozitářů stře-dočeských památkových objektů a v době, kdy se areál grabštejnského zámku ještě nacházel v dezolátním stavu, jsme je vystavili v prostorách tzv. Královnina křídla na Křivoklátě.

3 O jejich nález a možnostech restaurování jsme referovali v článku *Nová interiérová instalace na Grabštejně* v časopise *Zprávy památkové péče* 62, 2002, č. 2, s. 54–58. Zde byla také připomenuta dvě díla malíře Francesca Casanovy, uplatněná dnes rovněž ve Velkém zámeckém sále.

2

3

4

Obr. 2. Grabštejn (okres Liberec), zámek, restaurované panó I., 310 x 560 cm, kolem roku 1750.

Obr. 3. Grabštejn (okres Liberec), restaurované panó I., detail.

Obr. 4. Grabštejn (okres Liberec), výsek hlavního průčelí zámku po restaurátorské obnově dokončené v roce 2004 podle projektu GIRSA AT, stav v září 2005.

nám s pomocí archivních zpráv podaří v budoucnu přesněji určit jejich původní umístění.⁴ Restaurování těchto rozměrných olejomalb bylo mimořádně náročné. Jak při slavnostní vernisáži upozornil prof. J. Royt, jsou tyto pozoruhodné velkoplošné malby stylisticky blízké dobové německé tvorbě.⁵ Jde o rokokové scény ze zahrad a parků šlechtických sídel. Jsou na nich zobrazeny fontány, vodní kaskády, chrliče s figurou Neptuna a lvů, kuriózní parková architektura, voliéry, papoušci a opice. Ve figurální stafáži můžeme zřejmě identifikovat členy hraběcí clam-gallasovské rodiny. Naši pozornost zaujme také záhadná postava zahradníka. Otázkou autorství těchto uměleckohistoricky pozoruhodných panó se budeme nadále zabývat. Všechna tři plátna jsme vystavili v poslední místnosti návštěvní prohlídkové trasy horního zámeckého patra.

Na Grabštejně se tak během roku 2005 podařilo zpřístupnit veřejnosti další část navrácených uměleckých sbírek. Tato unikátní díla, včetně souboru barokních krajinomalb, byla v minulosti součástí proslulé rodové clam-gallasovské obrazárny. Za mimořádný kulturní počín lze označit návrat, odbornou záchranu a vystavení tří rozměrných grabštejnských rokokových panó.

Na přípravě další části památkové interiérové instalace Grabštejna se kromě autorky textu podíleli tito pracovníci oddělení hradů a zámků ústředního pracoviště Národního památkového ústavu v Praze: MgA. Jaromír Novotný, Ilona Bydžovská, Jitka Bukovjanová a Mgr. B. Sokol.

5

6

Obr. 5. *Grabštejn (okres Liberec), zámek, restaurované panó II., 220 x 305 cm, kolem roku 1750.*

Obr. 6. *Grabštejn (okres Liberec), zámek, restaurované panó III., 190 x 280 cm, kolem roku 1750.*

4 S odbornou pomocí PhDr. Heleny Smíškové studujeme archivní materiály, uložené ve Státním oblastním archivu Litoměřice, pobočka Děčín. Je tu k dispozici rodinný archiv Clam-Gallasů a inventáře zámků Grabštejn, Lemberk a zámku v Liberci. Materiály, které nás zvláště zajímají, pocházejí z let 1759–1841.

5 Měl na mysli zejména umělecká díla zachovaná ve sbírkách někdejší královské rezidence v Postupimi.